

Трето заседание

Вторник, 27 ноември 1984 г.

(Открито в 15 ч.)

Председател Станко Тодоров: Другарки и другари народни представители, откривам третото заседание на петнадесетата сесия на Народното събрание.

Продължаваме нашата работа, като пристъпваме към разглеждане на следващата точка от дневния ред:

Доклад на Комисията за парламентарна анкета по жилищното строителство.

(Приложение № 4, I)

Има думата за изложение по доклада председателят на комисията народният представител Пенчо Кубадински.

Пенчо Кубадински: Другарки и другари народни представители! Повече от две години работи избраната от нас на петата сесия на Осмо Народно събрание Комисия за парламентарна анкета по жилищното строителство.

Пред комисията беше поставена задача „да направи преценка на новопостроения жилищен фонд и да подготви предложения за решително подобряване на проектирането и строителството на съвременни жилища и жилищни комплекси с цел все по-пълно да се задоволяват потребностите на българските граждани и семейства в условията на развития социализъм“.

Такава анкета се организира за първи път в дейността на нашето Народно събрание поради важността на проблема за жилищното задоволяване на трудещите се.

Комисията извърши многостранна работа. Анкетирани бяха функционалните и отрасловите министерства и други ведомства, окръжните народни съвети и Столичният народен съвет и редица научноизследователски институти. Проучен беше опитът в решаването на жилищния проблем у нас, в социалистическите страни и световните постижения. При ана-

лиза на материалите бяха привлечени изтъкнати наши специалисти. Събраха се научни изследвания, статистически данни и нормативни документи, мнения и предложения на народни представители.

В работата на комисията намериха отражение резултатите от редица конференции, научни и експертни съвети, изложби и други, които станаха през периода на анкетата и засягаха отделни аспекти на жилищното изграждане. На дискусиите в работните групи на комисията бяха разгледани както постиженията, така и допусканите слабости и недостатъци.

Извършен беше комплексен анализ на осъществяването на жилищната политика, на всички етапи на инвестиционния процес, включително и експлоатацията, поддържането и обновяването на създадения жилищен фонд. Особено внимание беше отделено на социалната и технико-икономическата ефективност, на качеството и естетиката на жилищното строителство.

Още веднъж се потвърди становището, че се променят динамично както социалните потребности в областта на жилището и жилищната среда, така и представите за задоволяването на тези потребности. Налагат се още по-големи грижи в решаването на жилищния въпрос, назряла е необходимостта от нов подход в тази дейност, в цялостното отношение към жилищната среда и нейното създаване.

Стремежът на комисията беше да се потърсят възможности и средства за постигането на двуединната цел: първо, все по-пълното задоволяване на жилищните нужди на гражданите, и, второ, повишаване на качеството на жилищата и жилищната среда, за да отговарят те на непрекъснато нарастващите сегашни и бъдещи изисквания в духа на Националната партийна конференция за постигане на високо качество навсякъде и във всичко.

Анкетната комисия представи своя доклад, с който вярвам сте се запознали. На ваше разположение тук, в Народното събрание, са материалите и проучванията, въз основа на които са направени анализите и конкретните предложения. Затова ще се спра по-кратко и ще насоча вниманието ви само върху някои констатации и основни въпроси, които според комисията имат определящо значение за по-нататъшното успешно решаване на жилищния проблем.

Какво по-конкретно показва анкетата?

Програмната задача на партията — да се осигури жилище за всяко семейство и стая за всеки член на семейството, конкретизирана в Декемврийската програма за повишаване жизненото равнище на народа, в Мартенския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия от

1977 г., на Единадесетия и Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия е била ръководна цел и основа в дейността на всички министерства, на другите ведомства, на народните съвети, на институтите и организациите по жилищното изграждане. На всеки етап от социално-икономическото развитие са полагани максимални усилия за най-пълноценно използване на отделяните сили и ресурси в страната.

Теоретичните разработки и практическите подходи на генералния секретар на Централния комитет и председател на Държавния съвет на Народна република България Тодор Живков, които очертаха насоките за решаването на възловите проблеми на общественото ни развитие в етапа на зрелия социализъм, са политическата и научната база за решаването и на такъв основен въпрос, какъвто е жилищният.

Под ръководството на Българската комунистическа партия, на нейния Централен комитет и лично на другаря Тодор Живков жилищният въпрос се решава като първостепенна задача на социалната политика.

Постигнати са големи успехи в изграждането на жилищната среда. През годините на народната власт са изградени над два милиона жилища, или с други думи — повече от 70 на сто от целия жилищен фонд на страната е дело на социалистическото ни съзидание. Особено силно развитие жилищното строителство получи след Априлския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия от 1956 г. През периода 1957—1983 г. бяха изградени близо 1,5 милиона жилища. По същество селата бяха напълно обновени. Внушителен е ръстът на жилищното строителство в градовете. Следствие на миграцията, породена от индустриализацията и ускореното социално-икономическо развитие на страната, многократно нараснаха жилищните нужди в големите градове. На тези нужди беше отговорено с интензивно развитие на жилищното строителство чрез индустриализация на строителното производство и въвеждане на съвременни технологии и организация. В резултат на това беше постигнат ръст в строителството 2,67 пъти, или от 15 хиляди жилища, строени ежегодно преди 1956 г., те достигат 40 хиляди жилища средногодишно след тази година.

В Народна република България е създаден огромен жилищен фонд, който се равнява на близо една пета част от основните фондове на страната. Целесъобразното използване, стопанисването и опазването на това национално богатство е насъщна потребност на развитието ни.

Направени са първите крачки към създаване на жилищни сгради и ансамбли с високи архитектурни достойнства. Признание получиха редица жилищни комплекси в Смолян, Русе, Варна, Велико Търново, Бургас, Пловдив и София.

Във Варна и Зона Б-5 на София има радващи резултати в комплексното изграждане. Някои разработки получиха и международни награди и отличия.

За нуждите на жилищното строителство е създадена внушителна производствено-техническа база. Тридесет домо-строителни завода за едропанелни сгради в страната произвеждат годишно близо 44 хиляди жилища. Всеки окръг разполага с комплекти за едропанелен кофраж и инсталации за пакетно-повдигани плочи.

С прилагането на новия икономически подход, с въвеждането на бригадната организация расте производителността на труда в жилищното строителство, увеличава се използуваемостта на техниката и механизацията. Увеличава се участието на трудовите колективи за реализация на жилищната програма в изпълнение на 32-то постановление на Министерския съвет и Централния съвет на Българските професионални съюзи от 1983 г., преизпълняват се плановите за строителство на жилища по стопански начин. Разгръщат се инициативи на народните съвети, обществените организации и творческите съюзи на българските архитекти и художници за естетизиране на жилищната среда, за благоустрояване и поддържане на жилищните зони.

Определена роля в разгрънатата работа по жилищното изграждане изиграха решенията на петата сесия на Осмо Народно събрание.

Като има предвид постигнатите резултати, комисията направи следните изводи:

в изпълнение социалната политика на Българската комунистическа партия, особено в периода след Десетия конгрес, се преодоля кризисният характер на жилищния проблем за страната. Продължава да бъде остра жилищната нужда само в някои големи градове и преди всичко в столицата;

създадени са значителни производствено-технически, научни, проектантски и кадрови предпоставки за цялостно решаване на жилищния проблем в периода на изграждането на развитото социалистическо общество;

обновените села, благоустроените и хигиеничните жилища в тях, развитието на селищните системи постепенно приравняват условията на живот в селото и града. В резултат на създадените предпоставки и на усилията на проектанти, инвеститори и строители у нас се създава социално еднородна жилищна среда — едно от най-големите постижения на социалната политика на партията и правителството в тази област.

Тези изводи пораждат увереност, че цялостното по-нататъшно решаване на жилищния проблем е непосредствена задача на днешния ден.

Другарки и другари народни представители! Една от най-съществените задачи за разрешаване на жилищния въпрос е ускореното изграждане на повече нови жилища. Постиганията в изграждането на жилищата през последните петилетки сочат правилната тенденция към решаването на тази задача. Едновременно с това на съвременния етап е необходимо да се отчетат и две принципно нови изисквания:

за ресурсното осигуряване на по-нататъшния ръст на жилищното строителство и решително повишаване на неговото качество следва в пълна мяра да се използват съществуващите резерви и да се разгръщат инициативите на местните органи, на колективите на социалистическите организации;

все по-пълно да се осъзнава и да ни ръководи обстоятелството, че изгражданите днес жилища и жилищна среда са призвани да задоволяват не само настоящите потребности на обществото, а да отговарят и на растящите изисквания на утрешния ден.

За това е необходимо да създаваме жилищата и жилищната среда удобни, красиви и оригинални, да осмислят те по български челните световни постижения, да осигуряват най-добри условия за отдих и интелектуално усъвършенстване, да стимулират етични отношения в семейството и между хората. Необходимо е да се осигурят възможности за избор на жилище, за проучване на общественото мнение с оглед да се създадат още по-добри условия за зачитане исканията на гражданите, да се чува тяхната дума за жилището и средата, в която ще живеят. Бих искал да добавя, че следва по-голямо внимание да се обръща за съхраняване физическото и психическото здраве на обитателите, като се отчитат всички екологични, енергийни и хигиенни изисквания, да се осигуряват слънце и зеленина, спокойствие и тишина.

Някой може да каже, че сега най-важно е да се осигурят жилища на хората, пък после да мислим за тези изисквания.

Анкетата показва, че не бива да мислим само ден за ден, когато изграждаме сгради, които ще останат десетки, стотици години след нас. По този начин ние може да поставим почти неразрешими проблеми пред идващите поколения. Вярно е, че и със сега предоставените средства може и трябва да се постигне по-добро архитектурно качество. Но за да се строи още по-далновидно, по-красиво и удобно, трябва да се утвърди нов стандарт за жилището през деветата петилетка — с по-голяма жилищна площ, с по-добро обзавеждане и техническо оборудване.

Счита се, че създадената сега жилищна среда не съответствува достатъчно на днешните ни изисквания и следова-

телно още по-малко ще съответствува на бъдещите изисквания на развитото социалистическо общество.

Изграждането на жилищните комплекси започна у нас в отклик на прогресивните световни тенденции, на стремежа към създаване на хигиенична и богато озеленена среда за обитаване и най-вече за да се решат по-бързо с масово индустриализирано жилищно строителство непрекъснато нарастващите нужди в градовете. През изминалите 20 — 25 години тези преселения разкриха качествата, но и недостатъците си. Навсякъде по света беше отчетено, че типизираните жилищни блокове с неорганизирано пространство между тях нарушават човешкия мащаб, намаляват възможностите за контакти и не съдействуват за укрепване на социалните структури. Отрекоха се комплексите, които служат само за спане на хората.

Към това у нас се прибавиха и други недостатъци, свързани преди всичко с некомплексното изграждане на жилищните територии. Основателна е критиката на обществеността срещу липсата на уют в някои жилищни комплекси, на градини и детски площадки, на елементарно благоустройство. Не са достатъчно магазините, заведенията, средищата за култура, отдих и спорт.

В това отношение има още много да се желае, да се води борба против обезличаването на градовете, за запазване на тяхната специфика. Не са малко изградените комплекси, в които изчезна улицата, закътаното площадно пространство, намалиха се възможностите за общуване между хората. С подценяването на реконструкцията на съществуващите градски части и предимното застрояване на свободни терени се отнеха ценни площи обработваема земя.

Архитектурните решения на редица жилищни сгради въпреки отбелязаните успехи също страдат от определени недостатъци. Те не съответствуват достатъчно на изискванията на съвременния бит. Затова многобройни са възраженията на гражданите против малката кухня, тесните входни преддверия, липсата на стаи за един обитател и т. н. Повечето жилища не позволяват промени в разпределението на помещенията им в съответствие с изменящите се нужди на обитателите.

Подчертава се, че трябва да се разнообразяват жилищните сгради, да се провеждат последователно взетите вече решения да се ограничава високоетажното жилищно строителство, което има редица икономически, психологически, енергийни и други недостатъци, и да се изграждат и ниски, безасансорни, терасовидни и други жилищни сгради.

Ако по отношение градоустройствените и архитектурно-художествените качества на жилищните комплекси носят от-

говорност проектантите, то за много от недостатъците, които се критикуват — некомплексното изграждане, липсата на обслужващи обекти и недостатъчното благоустрояване, в дълг към обществеността са плановите и инвеститорските органи и строителните организации.

Наш дълг е също да полагаме повече грижи за индивидуалното жилищно строителство в селата и малките градове, което не бива да се развива стихийно, а да се контролира ефикасно от техническите органи. От една страна, в редица случаи бе скъсано с традициите, шири се лош вкус и ниска жилищна култура, а, от друга страна — предлаганите типови проекти не отчитат местните особености и преобладаващия поминък в различните населени места.

Един от най-важните въпроси на строителството на жилища е въпросът за строително-конструктивните системи и технологии и за тяхното съотношение в зависимост от архитектурните и социалните изисквания. Понастоящем съотношението между жилищата, строени по различни строително-конструктивни системи, не се определя от стремежа към хармонично, функционално и красиво изграждане на селищата, а предимно от наличните мощности и от технологичните ограничения.

Искам да подчертая, че Министерството на строителството и селищното устройство полага последователни усилия за промяна на това положение. В проектопрограмата за комплексно жилищно изграждане през деветата петилетка е предвидено намаляване на относителния дял на едропанелното жилищно строителство от 70 на 62 на сто и увеличаване на относителния дял на едроплощния кофраж от 20 на 24 на сто, за да се отговори на посочените изисквания. Инженерният проект на министерството предвижда по-очертано развитие на едроплощния кофраж — до 34 на сто, докато едропанелната система се ограничава на 57,1 на сто. Но това според нас все още не е достатъчно.

Необходимите високи темпове и липсата на достатъчно работна ръка определиха едропанелното жилищно строителство като основна технология. То и днес у нас е преобладаващо и трябва да се каже, че свърши добра работа. Но сега в света едропанелното строителство се измества от едроплощния кофраж поради неговите известни архитектурни, технологични и технико-икономически качества. Затова ние сме на мнение, че би следвало с още по-голямо предимство да се развива едроплощният кофраж с тенденция да достигне 50 на сто от цялото жилищно строителство. Имам предвид строителство на бул. „България“, което се извършва от Министерството на вътрешните работи. Тези жилища са изградени по системата на едроплощния кофраж и са по-трай-

ни, създават по-големи архитектурни възможности, по-малко течове и по-хигиенични условия за живот.

Във връзка с това може да се обмисли възможността с реконструкцията и модернизацията на домостронителните заводи да се усъвършенствува не само едропанелното домостроене, но и да се произвеждат по-съвършени елементи и детайли за другите системи.

Известно е, че много са недоволствата на гражданите от некачествено изпълнените довършителни работи наред с оплакванията от течашите покриви и лошите изолации. Некачественото монтиране на дограмата, неравните стъкла, безвкусното съчетание на мокети и тапети, скърцащите и провиснали врати на вградените шкафове, неравните шпакловки и протеклата боя могат да компрометират и най-добрите архитектурни решения. Затова много са гражданите, които с месеци извършват ремонти и подобрения в жилищата си, унищожават и подменят мокети и тапети, къртят и отново настилат мозайки и фаянс, отделят средства, време и труд. Това налага да се подобри качеството, да се взема мнението на обитателите и в съответствие с желанията им да се предават жилищата „под ключ“. Така ще може да се развие инициативата на собствениците на жилището за тяхното довършване.

В това отношение е необходимо да се усъвършенствува и рационализира изпълнението на довършителните работи. Както се знае, те изискват висококвалифициран труд. Този труд следва да се облекчава чрез малка механизация и инструменти, чрез увеличаване на заводската завършеност на елементите и детайлите, чрез развитие на помощните стопанства и заготовъчните бази на строителните организации. Във връзка с това се поставя изискването за създаването на модерна промишленост за строителни изделия, за повишаване на квалификацията на строителните работници, за повишаване на качеството на строителните материали и изделия за довършителни работи.

Основен въпрос, един от най-важните, е въпросът въобще за качеството и количеството на строителните материали и изделия. Не достигат, както се знае, дървото и стоманата, циментът, алуминиевите профили и ламарината. Тротоарните плочи се ронят след първата зима, не достигат каменинови тръби и фаянс. По нашите земи, богати на глина, от дълбока древност се е произвеждала строителна керамика, а днес навсякъде се изпитва остра нужда от тухли и керемиди. Те не само не достигат, но не могат да се похвалят и с добро качество, пукат се и се разрушават от само себе си поради нарушаване на технологията на производството им. Беден е асортиментът на строителната керамика. Липсват бял и цветен цимент, съвременни облицовъчни материа-

ли. С какво тогава да разнообразяват проектантите и строителите фасадите? Само с бои ли? Но и те се покриват с пет-на след един-два сезона.

Вярно е, че за произвежданите от строителния отрасъл материали, за ниското им качество може да се вини Министерството на строителството и селищното устройство. Но не то произвежда тапетите и мокетите, тръбите и радиаторите, боите и санитарния фаянс. Не произвежда изметнатата дограма, през която в атмосферата излита енергия, излита валута. Не произвежда кухненските шкафове, които набъбват от влагата и вратите им падат след една година употреба. Не произвежда морално остарелния и некачествен обков, течащите кранове и клозетни казанчета, лошите хидроизолационни материали, които изискват ремонти и подмяна след 2—3 години. Не бива да се забравя, че 36 клона на промишлеността влагат своето производство в едно обикновено едропанелно жилище. Народът казва, че от грозна мома хубава булка не става. А всички производители на некачествени и грозни изделия за жилищното строителство в един глас критикуват ниското му качество, въпреки че те дават некачествените материали.

В доклада на комисията се изтъкват не само задълженията на Министерството на строителството и селищното устройство, но се обръща внимание и на задълженията на Министерството на горите и горската промишленост, на Министерството на производството и търговията с потребителски стоки, на министерствата на химията, на машиностроенето да подобряват все повече качеството на произвежданите от тях материали и изделия за жилищното строителство.

Стои открит въпросът да се осъвременяват конструкциите, да се подобрява дизайнът на тези изделия въз основа на нови стандарти. В тази връзка, ако се налага, следва да се купуват лицензи и патенти, да се усвояват нови производства за действително достигане на световните показатели. Необходимо е създаването на малки и средни предприятия, това, за което др. Тодор Живков няколко пъти вече говори, на съпътстващи производства, за да се отговори на новите изисквания.

Сложността и отговорността на проектантската и строителната дейност изискват тяхното по-нататъшно усъвършенстване и кадровото им укрепване; непрекъснато да се повишава квалификацията на проектантите, да се създават още по-добри условия най-изтъкнатите проектантски колективи да се обръщат с лице към проектирането на жилища, все повече да се развива конкурсното начало в тази област.

Голямо е значението на кадровото осигуряване на жилищното строителство. Смяната на поколенията изостри въпроса за осигуряване на добре подготвени инженерно-техни-

чески кадри, способни да гарантират най-ефективно използване на трудовите, материалните и финансовите ресурси в условията на прилагането на бригадната организация на труда и на технологичните екипи.

Другарки и другари! Министерството на строителството и селищното устройство полага последователна грижа за преодоляването на слабостите в жилищното изграждане. Повишиха се неговите усилия за изпълнение на решението на Осмо Народно събрание, прието на неговата пета сесия (31 март 1982 г.) по повод отчетите на министъра на строителството и архитектурата и председателя на Столичния народен съвет. Внесени са редица усъвършенствувания в методиката на градоустройственото проектиране. Развива се конкурсното начало в проектирането и въвлечането на обществеността в оценка на проектните решения. В процес на усъвършенствуване са техническите нормативи, разработени са програми за решително подобряване на технологиите за производство на панели. Министерството, съвместно с Централния комитет на Димитровския комунистически младежки съюз, Българските професионални съюзи и Министерството на народната просвета извършва значителна работа за професионалното ориентиране към строителството. Сега в отрасъла вече работят 53 хиляди младежи, което представлява една четвърт от работническия състав. Ежегодно се обучават около 20 хиляди младежи. И в бъдеще трябва да продължат усилията, за да става все по-привлекателна професията на строителя чрез повсеместно въвеждане на авангардни технологии, облекчаването на тежкия ръчен труд чрез механизация, осигуряване на жилище и на подходящо заплащане, обвързано с качеството на крайния продукт.

Усилията и резултатите са добри, но проблемите, пред които сме изправени, не са само проблеми на проектирането и строителното изпълнение. Те засягат всичките министерства, другите ведомства, организации и институти, участници в инвестиционния процес.

С техните взаимни усилия е свързано решаването на големия въпрос за комплексното изграждане на жилищната среда.

Всички сме убедени дълбоко, че абсолютно необходимо условие за решително подобряване качеството на обитаването е едновременно да се изграждат жилищата заедно с обслужващите сгради и с благоустрояването на жилищните зони.

А сега, другари, поначало е предопределено некомплексното изграждане на жилищните зони поради недостатъчните средства, които се отпускат за благоустрояване и за обслужващите сгради. А поради ведомственото планиране на тези сгради е затруднена задачата на народните съвети, които

като единен инвеститор трябва да осигуряват комплексно изграждане на зоните по единна генерална сметка.

Преодоляването на това положение изисква съгласувани усилия на всички органи и организации, които отговарят за качествено жилищно изграждане — планови и финансови, научноизследователски, инвеститорски, проектантски и строителни.

Става дума за по-нататъшното усъвършенствуване на системата на единния инвеститор, като се разгръщат всички форми на жилищно изграждане под единното му ръководство. На този етап се налага отново да се поощрява ведомственото, кооперативното и индивидуалното жилищно строителство, като се организират равностойно в правно, финансово и ресурсно отношение трите форми на жилищно строителство — чрез възлагане, по стопански начин и по смесен начин.

Аз имам предвид, че в столицата и в други наши градове израснаха нови квартали. Един от най-големите квартали е „Люлин“. Ние така виждаме нещата в нашата комисия: „Люлин“ трябва да се таксува като един обект, примерно с 4500 апартамента, с всичките му улици, с цялата му инфраструктура, с всички услуги — всичко това трябва да се разглежда като един обект, както се разглежда един завод, който има много и много подобекти. Средствата да се дават по генералната схема, по генералния план. Да се знае, че един квартал е напълно завършен и гражданите не отиват там да се мъчат, а отиват да живеят като социалистически граждани на тази страна.

Трябва стоковият фонд да се осигурява с повече строителни материали, да се търсят пътища за производство и продажба на гражданите на бетон и строителни разтвори, да се разработват строително-конструктивни системи с дребноразмерни елементи за индивидуално и кооперативно жилищно строителство, да се предоставя под наем малка механизация и инструменти. Затрудненията, които гражданите изпитват при строителството по стопански начин, ги прави пасивни — те предпочитат да чакат жилища от държавата, а целта е друга — да се развива инициативата им, да се стимулира системата „Направи си сам“ или си довърши жилището, което ти е завършено в известна форма.

Другарки и другари народни представители! Друга група важни въпроси се отнася до поддържането и стопанисването на жилищата.

Комисията потвърди направените вече констатации, че ние не сме добри стопани на изградения жилищен фонд, че налице е все още несъответствие между темповете на нарастването и грижите за стопанисването на този фонд, за което другарят Тодор Живков още на Декемврийския пленум на

Централния комитет на Българската комунистическа партия през 1972 г. каза: „Опазването на жилищния фонд трябва да се постави на същата висота, както и проблемът за създаването на нов жилищен фонд“. В тази дейност някои цифри будят основателно безпокойство. В края на 1982 г. физически износените сгради са били 12,2 на сто от целия жилищен фонд, подлежащите на реконструкция и модернизация са 31,3 на сто. В София по предварителни данни внущителен фонд от около 60 хиляди жилища подлежат на обновяване. Само 15,5 на сто от всички жилища имат пълна техническа благоустроеност — водопровод, канализация, електрически инсталации и централно отопление, а 28,6 на сто нямат дори водопровод и канализация. Да не говорим, че много пък нямат отопление.

Жилището и жилищната среда са жив организъм, който изисква непрестанни грижи, но у нас не са създадени все още планови, организационни, управленски и ресурсни предпоставки и условия за поддържането и обновяването на това огромно национално богатство.

В другите социалистически страни средства в размер на близо 40 на сто от капиталните вложения за ново строителство се предвиждат за реконструкция, поддържане и обновяване. Това обаче у нас не е така. В Германската демократична република тази дейност е включена в отделен раздел на държавния план. В нашия план такъв раздел въобще липсва. В Москва през 1980 г. за изграждане на нови жилища са инвестирани 750 млн. рубли, а само за текущ и капитален ремонт — 315 млн. рубли, или около 42 на сто. За София тези цифри са 260 млн. лв. за ново строителство и около 8—10 млн. лв. за ремонти и строително-ремонтни услуги, или около 3 — 4 на сто.

Щом по планов път тази дейност не е обезпечена, обяснимо е незадоволителното ѝ състояние в цялата страна, въпреки че от Министерството на строителството и селищното устройство е утвърдена през 1983 г. специална наредба за запазване на жилищния и благоустройствените фондове, въпреки че по отделни празнични поводи народните съвети в София, Стара Загора, Пловдив, Шумен, Варна, Плевен и други градове извършиха ремонти по фасадите и значително подобриха облик на градовете.

Освен това у нас фактически не съществуват строителни организации за реконструкция и модернизация. Стопанските предприятия „Благоустройство и комунално стопанство“ не са в състояние да отговорят на изключително важните задачи. Тези предприятия системно се отклоняват от основните им предназначения и се насочват към ново строителство. Материално-техническата им база е крайно недостатъчна, механизацията е едва 10 — 12 на сто от необходимата, а ма-

тернали се осигуряват по планов ред до 20 — 30 на сто от нуждите. Ремонтните работи, които им се планират, представляват само 5 — 6 на сто от общия обем на строително-монтажните работи, които те извършват.

Мъчително е да направиш най-обикновен ремонт в жилището си, а какво да кажем за необходимите тежки и сложни ремонти на течащите плоски покриви, след като си позволихме поголовно да бъдат ликвидирани наклонените покриви, които имат важни изолационни и естетически функции.

Ясно е тогава защо се засилва частната инициатива и се вземат суми извън всякакви нормативи, като се изнудват гражданите, защо 41 на сто от лицата, които търсят строително-ремонтни услуги, остават незадоволени, което представлява най-висок процент в сферата на общественото обслужване.

Няма кого да виним, другари. Аз бях в Германската демократична република и правих обследване в самия Берлин. В Берлин има 60 до 70 трудово-производителни кооперации и промкомбинати, които се занимават с тези услуги на населението. Но на тях им е забранено да се занимават с друго или с ново строителство. Сключват договор, подновяват жилището, плаща им се съответно възнаграждение. У нас няма кой да го прави. Ние не сме го осъзнали никак си или структурно не сме решили този въпрос.

Анкетата показва, че за да настъпи решително изменение в тази сфера, е необходимо преди всичко дейността да се осигури планово и ресурсно, министерствата и всички народни съвети и кметства да се обърнат с лице към проблемите, да се укрепват предприятията за строително-ремонтни услуги и да се създават нови за реконструкция и модернизация. Предстои работа за разгръщане на инициативите, за създаване на специализирани трудово-производителни кооперации и промкомбинати, за организиране на ремонтни групи към предприятията за услуги на техните работници и служители. Обществените организации трябва да развиват инициативата на гражданите да извършват ремонтна дейност със собствени сили.

Другарки и другари! Дотук спрях вашето внимание върху двата основни въпроса — качествено комплексно изграждане на нови жилища и жилищни зони и поддържането, стопанисването и модернизирането на съществуващия жилищен фонд. Поставя се обаче въпросът: защо въпреки голямото за мащабите на страната жилищно строителство все още жилищният въпрос не е решен. Възможно ли е само с увеличаване на темповете за изграждане на жилища да отговорим на жилищните нужди? Комисията стигна до извода, че това не е възможно, защото поради роенето на се-

мействата и механичния прираст нуждите в големите градове нарастват несравнимо по-бързо от възможното нарастване на жилищното строителство. Очевидно се налага да се търсят непрекъснато резерви за пълноценното ефективно използване на изградения жилищен фонд.

Статистическите данни показват, че още през 1980 г. у нас са били осигурени средно 320 жилища на хиляда души население. След изпълнението на жилищната програма за тази петилетка ще достигнем 325 обитаеми жилища на хиляда жители, с което се прави решителна крачка към международно утвърдения норматив, а именно 380—400 жилища на хиляда жители в зависимост от числеността на семействата.

Проучването показва обаче, че средните цифри за страната не са показателни за задоволяването на жилищните нужди в София и някои големи градове. Аз смятам, че ние трябва да отделим София от всички останали градове и всички окръзи трябва да помагат на София. Иначе ние не можем да решим жилищния проблем в столицата. В София имаме 13 — 16 квадратни метра жилищна площ на човек средно, което би трябвало да значи, че всеки гражданин получава вече самостоятелна стая. А жилищните нужди не намаляват. В София са постигнати през 1983 г. 332 жилища на 1000 жители, а броят на крайнонуждаещите се, включително младите и многодетните семейства, е някъде около 70 000. Подобно е положението във Варна — 16 хил. крайно нуждаещи се семейства, в Пловдив — 11 хил. семейства, в Русе — над 5 хиляди. Значи ясно е, че голямата криза не е в страната, тъй като там имаме мощности за изграждането на 3 до 5 хиляди апартамента годишно. Големият проблем стои в София.

Тези факти сочат, че новопостроеният жилищен фонд не винаги се разпределя с предимство на тези, които се нуждаят най-много от жилища. Както неведнъж вече е изтъквано, някои семейства все още живеят при твърде трудни условия, а други — сравнително задоволени с жилищна площ, се разширяват. Придобиването на жилища сега у нас става по много регламентирани начини и направления, което създава възможност за отделни прояви на субективизъм.

В тази връзка ще отбележа, че и предоставяните жилища за млади и многодетни семейства все още са недостатъчни, за да съдействуват за повишаване на раждаемостта и да отговорят на роенето на семействата. Посочените в доклада примери говорят, че за осигуряване на възпроизводството на нацията е необходимо не само да се приложат изцяло новите разпоредби за предоставяне на жилища на млади и многодетни семейства през деветата петилетка, но и да се търсят нови, допълнителни възможности за това.

Затруднение за съответстващото на потребностите преразпределение на наличния жилищен фонд е най-високият в Европа процент на лична собственост на жилищата у нас. Ние сме на първо място в Европа — 88 на сто от целия жилищен фонд е личен. Преодоляването на това затруднение в никакъв случай не означава ограничаване на личната собственост. Напротив — тя и занапред ще се развива, но заедно с това трябва да се търсят възможности за нарастващо и по-ефективно държавно участие във финансирането и изграждането на жилищата за ония, които не могат да си купят, за ония, които не могат да си построят жилище.

Във връзка с казаното по-горе може би е целесъобразно, въпреки наличието на единна наредба и нейното неколккратно подобряване, да се усъвършенствува по-нататък разпределението и преразпределението на жилищния фонд.

Друга причина, поради която не трябва да се успокояваме от достигнатите средни показатели, е наличието на свободен жилищен фонд в някои села. Трябва да се каже, че развитието на селищните системи, на аграрно-промишлените комплекси и изпълнението на постановките на Мартенския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия от 1977 г. и на други партийни и държавни решения в голяма степен ограничиха миграционния процес. Но все още не са малко хората, които напускат хубавите си и просторни селски къщи и отнемат от недостигащия жилищен фонд в големите градове, където са отишли на работа. А често тези градове се намират на по-малко от 20 километра от изоставените села и заключените домове.

Определен резерв освен това са незаематите жилища в големите градове, както и жилищата, които в нарушение на закона се използват за администрации и канцеларии от предприятия и ведомства, дори и за хотелски нужди.

Напълно се подкрепят усилията за приважване на големината на жилищата и броя на стаите в тях в съответствие с числеността на семействата и домакинствата, които ги обитават, тоест да се изграждат по-големи жилища. Именно по този начин ще се задоволят и първоначалните, и бъдещите нужди на семействата.

Анкетната комисия повдига още един въпрос, свързан с единното управление на жилищното изграждане. Както вече се спомена, жилищните и благоустройствените фондове са голяма част от националното богатство. Това са милиарди левове. Сложната и многообразна дейност на комплексното изграждане на жилищните зони, поддържането и стопанисването на наличните жилища и ефективното им използване налага да се обсъди — и ние го препоръчваме — целесъобразността за обособяването на управленската единица с открити права и отговорности в тази област.

В своята работа анкетната комисия отдели голямо внимание на жилищния проблем в столицата. Въпреки положените усилия и увеличените темпове на строителство жилищните потребности в София продължават да бъдат изключително големи. Цифрата, която вече се спомена за крайно нуждаещите се, показва, че положението е сериозно, че почти всяко четвърто семейство е с незадоволени жилищни нужди.

Единодушно е становището, че за решаването на този въпрос се налагат енергични мерки. Ръководно и определящо значение в това отношение имат последните изключително важни указания на др. Тодор Живков за окончателното решаване на жилищния проблем в София през следващите години. В тази насока той още един път прояви неотслабващото си внимание и грижа към жизненоважните за нашия народ проблеми.

За изпълнение на указанията на др. Тодор Живков наред с всеобхватните мерки, които предприема правителството, нашата комисия предлага да се имат предвид и следните съображения:

първо, нужно е от новостроящите се жилища да се отдели по-голяма част за предоставяне на крайно нуждаещите се семейства в София;

второ, жилищното строителство в столицата трябва да стане действително национална задача. То трябва да се разгръща на широк фронт и с високи темпове, като се използват всички възможности и инициативи. Безспорно това е задължение преди всичко на софийските строителни организации. Но не само на тях. Изграждането на жилища в София трябва да се възлага като държавна задача на всички окръзи и окръжни строително-монтажни комбинати и особено на по-близките окръзи.

Някои другари казват, че с това се затруднява решаването на въпроса. Аз смятам, че ако планово в обема и в мощностите на един строително-монтажен комбинат в окръг X, който изгражда 4000 апартамента, се постави задача през следващата петилетка 5 години подред 1000 апартамента да се завършат и да се предадат под ключ в София като техен план, въпросът ще се изчерпи. Близките до София окръзи могат да транспортират строителните и монтажните елементи, а по-далечните — с други видове строителни механизации, чрез широкоплощния кофраж и други, могат също да участвуват в строителството в София.

Ако сега не помогнем на София, ние създаваме затруднения на нашето правителство, създаваме си сами затруднения. А този въпрос може да се реши. Според нас така, както и др. Тодор Живков преди 3 месеца го постави на комисията начело с др. Стоичков. Ние смятаме, че изграждането и ре-

шаването на жилищния проблем в София трябва да стане общонационална задача;

трето, да се осигури максимално и ефективно използване на съществуващия годин жилищен фонд. Да се използват наличните жилища само за жилищни нужди. Да се съхраняват грижливо старите масивни сгради, да се направи неопходимото за тяхното осъвременяване чрез реконструкцията и модернизацията им.

Трябва да поздравим софийската община и председателя на Столичния народен съвет, че с измазването и освежаването на фасадите на някои улици създадоха съвсем нова обстановка по улиците на София.

Другарки и другари народни представители! Постигнатите досега забележителни резултати, директивните постановки на Българската комунистическа партия и цялостната дейност на правителството, на министерствата и другите ведомства, на народните съвети и кметствата доказаха още веднъж, че жилищният проблем винаги е бил и остава в центъра на вниманието на нашата партия и на нашето правителство. Тъкмо това ни задължава да издигнем неговото решаване на качествено ново ниво.

Жилищният проблем в духа на партийните изисквания трябва сега и занапред да се решава комплексно във всичките му взаимоотношения дейности, планомерно в съответствие с реалните жилищни нужди и непрекъснато нарастващите възможности на страната, обективно и ефективно чрез пълноценно разкриване и най-рационално използване на наличните ресурси.

Качествената характеристика на изгражданата жилищна среда, както вече се каза, не се отнася само до качеството на самото жилище, до качеството на строителното производство, а засяга качеството на обитаването, отнася се до социалистическия начин на живот.

Комисията за парламентарна анкета по жилищното строителство изразява убеждението си, че изграждането и стопанисването на жилищната среда не е и не може да бъде дело само на строителите. Нужни са творческите съвместни усилия на всички министерства и други ведомства, на всички държавни органи и организации, на всички институти, които имат отношение към жилищната политика. Нужно е обществените организации, творческите съюзи, работниците и специалистите, всички трудещи се да разгръщат инициативите и силите си за по-нататъшното осъществяване на априлската генерална линия на Българската комунистическа партия в областта на жилищното изграждане, за издигане на жизненото равнище на народа.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания)*

Председател Станко Тодоров: Преминаваме към разисквания по доклада.

От записалите се народни представители давам думата на народния представител Стефан Нинов.

Стефан Нинов: Уважаеми другарки и другари народни представители! Преди всичко искам да изразя удовлетворението си от компетентната и задълбочена разработка на Комисията за парламентарна анкета по жилищното строителство. Силно впечатление правят изводите и насоките за бъдещата работа, които са синтезиран израз на разбиранията на народните съвети и другите ведомства, занимаващи се с жилищно строителство.

Решаването на жилищния проблем е задача, пряко свързана с повишаването на жизненото равнище на народа, която заема важно място в социалната политика на партията. Това място се определя и от значителния обем финансови, материални и трудови ресурси, които обществото отделя, за да се достигне стратегическата цел, формулирана от др. Тодор Живков на Декемврийския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия — 1972 г. — „Предоставяне на самостоятелно жилище за всяко семейство и на отделно помещение в жилището за всеки член от семейството“.

В доклада на комисията вярно са оценени досегашните резултати от широкия размах на жилищното строителство, изразяващи се в преодоляване на кризисния характер на жилищния проблем за страната; в създаване производствено-технически, научни, проектантски и кадрови предпоставки за цялостното му решаване в периода на изграждането на развитото социалистическо общество; в обновяване на селата — главен белег за приравняване условията на живот в селото и града, в създаване на социално еднородна жилищна среда.

Съвсем естествено тези резултати пораждат увереност, че жилищният проблем е преодолим и че това е непосредствена задача на днешния ден.

Генералният секретар на Централния комитет със своите фундаментални разработки и практически подходи очерта насоките за решаването на възловите проблеми на общественото ни развитие за етапа на зрелия социализъм.

В съзвучие с тези постановки е и главният извод на Комисията за парламентарна анкета за обществената потребност от нов качествен етап в решаването на жилищния проблем.

В подкрепа на посочените в доклада успехи в жилищното строителство цифрите за Плевенски окръг са също благоприятни.

За 40 години социалистическо строителство в окръга основната част от жилищния фонд е обновен. Построени са общо над 76 хиляди нови жилища. Окръгът разполага с 332 жилища на 1000 жители и 92 обитавани жилища на 100 потребителски единици. Но веднага трябва да поясня, че тези показатели съществено се различават за градовете и за селата. Най-остра остава жилищната пужда в окръжния град, където 9360 семейства са картотекирани и чакат решаване на жилищния им въпрос.

В доклада на комисията аргументирано са посочени слабостите и на основата на нашия и чуждестранния опит са направени изводи от досегашната работа в жилищното строителство. Очевидно темповете и най-вече качеството не удовлетворяват, не са в съответствие с изискванията при изграждане на развитото социалистическо общество.

Неудовлетворителните темпове и качеството са свързани не само с влиянието на субективния фактор и недостатъчното съвършенство на нормативната уредба. Те се формират и под въздействието на редица материални предпоставки.

На първо място може да бъде посочено състоянието на промишлеността за строителни материали. Общозвестно е, че тези материали не достигат, асортиментът им е беден, а в редица случаи са и некачествени.

Състоянието на дефицитност на основните материали и изделия силно пречи на по-нататъшното разгръщане особено на индивидуалното и кооперативното жилищно строителство, на развитието на системата „Направи си сам“ в областта на строителството. Няма да бъде преувеличено, ако отбележа, че тъкмо състоянието на строителната промишленост е довело нещата не до търговия със строителни материали, а до трудно и мъчително снабдяване, често извършвано не в съответствие с установените норми.

Мисля, че един от главните резерви както за увеличаване на построените жилища, така и за подобряване на качеството на строителството е бързото развитие, обновление и разширяване на промишлеността за строителни материали. Днес на страната е нужна една модерна и мощна промишленост, която да произвежда в достатъчни количества и при богат асортимент всичко, от което се изгражда и което се вгражда в новия социалистически дом, отговарящ на потребностите на днешния и утрешен ден.

На второ място искам да отбележа ниската механизированост на довършителните работи. Тук преобладава ръчният труд и главно квалификацията на строителния работник формира нивото на качеството.

Тази тема за малката механизация, за ръчния механизирани инструмент вече поостаря, произноси се, а практическите изменения са незначителни.

На трето място могат да бъдат поставени проблемите на проектното дело. Според мен преди всичко необходимо е да се засили творческият характер на производствения проектантски процес. Наложително е да се ускори внедряването на автоматизация, на нови методи и технологии за рационализиране на проектирането. Така получената икономия от време би могла да се използва главно за творчески търсения и проучване, а не за увеличаване на плановата производителност, което води до голямо напрежение в проектантските организации, до формализъм, до проектно конфекционизиране, а не до творческо проектиране.

Необходимо е да се проучат и използват цялостно възможностите на действащите строителни технологии, за да получат по-нататъшно развитие. По този път ще постигнем по-добри резултати и с едропанелното жилищно строителство, което засега по понятни причини е изнесено край градовете и на много места не се различава съществено от сивия си и скучен първообраз от 60-те години.

Другарки и другари! В доклада на комисията правилно се отбелязва, че в следващата петилетка трябва да се намали относителният дял на едропанелните жилища. Тук обаче ще сгрешим, ако не отбележим, че това трябва да стане при пълно натоварване на съществуващите мощности на домостроителните комбинати, т. е. в условията на абсолютно нарастване на общия брой новопостроени жилища, като ръстът се осъществи за сметка на развитието на едроплощния кофраж и другите технологии.

Така поставената задача изисква още много труд на проектантите и научни работници, на строители и инвеститори за по-нататъшно усъвършенстване на едропанелната строителна система. А тя има още много неизползвани възможности и в сферата на комплексното обществено обслужване.

В София преди години бригадата на героя на социалистическия труд Стефан Рангелов построи детски заведения от едри панели. Пак тук, в столицата, се реализира проект за многоетажна пунктова сграда по принципа „монолитно ядро — едропанелна обвивка“. Цял курортен комплекс на Черноморието е едропанелна конструкция. В Москва строителите изграждат училища, общежития, хотели, домове за стари хора, поликлиники от едри панели.

Ето една област, в която ние трябва да насочим усилия. Така ще успеем по-скоро да реализираме и задачата на деня — комплексно изграждане на жилищните райони, създаване на пълноценна жилищна среда, а не на бройки апартаменти.

Не на последно място при решаването на комплекса от проектантски проблеми ще повлияе положително и активно-

то включване на водещите български архитекти. Общозвестен факт е, че те стоят далеч от проблемите на масовото жилищно строителство, почти никой от тях досега не се е втурнал да прави професионална кариера в тази област. И може би този факт в значителна степен влияе днес на много места жилищното проектиране да се схваща като съпътстваща продукция на проектантските институти.

Другарят Пенчо Кубадински спомена народната мъдрост за грозната мома и хубавата булка, когато говореше за строителните материали. Но мисля, че с пълна сила тя подхожда и за проектното дело.

Другарки и другари! Основателно въпросът за комплексното изграждане, за създаването на жилищни ансамбли с високи качества заема централно място в доклада на комисията. В последно време в страната има вече известен опит в това отношение.

При нас, в Плевен, преди години създадохме един комплекс — „Сторгозия“. Сега изграждаме втори — „Дружба“. И двата комплекса са с население по 30—35 хиляди жители. Но ето вече 6—8 години след населяването на жилищния комплекс „Сторгозия“ продължава изграждането на обекти от техническата и социалната инфраструктура. Все още не са решени въпросите по цялостното благоустрояване на междублоковото пространство, на търговското и комунално-битовото обслужване. И сега, вместо да изграждаме комплексно район „Дружба“, ние по същество довършваме първия комплекс, а в новия район строим сред полето апартаменти.

Независимо че напоследък се предоставят повече капитални вложения, трудно се догонва изоставането, особено в културно-битовото строителство, където и капацитетът на строителните организации не достига.

Целесъобразно ще бъде за новите жилищни комплекси, които се изграждат на свободни терени, капиталните вложения да се предоставят изцяло на окръжните народни съвети, а те от своя страна да изграждат комплексно жилищната среда по единна генерална сметка. Досегашната практика редица обекти на инженерната и социалната инфраструктура да се инвестират от различни министерства създава трудности за народните съвети, изисква координирана дейност, допринася за продължаване на досегашната практика на некомплексност в строителството на жилищните зони.

Правилно ще бъде да се разшири прилагането на 32-то постановление на Министерския съвет относно строителство на ведомствени жилища със собствени средства на стопанските организации и по отношение изграждането на социалните и благоустройствените фондове в жилищните комплекси.

Мисля, че би могло през деветата петилетка да се намаля строителството в центровете на големите градове, като капиталните вложения се насочат главно в новостроящите се жилищни зони. При това положение може да се даде правото на окръжните народни съвети свободно да планират обектите в комплексите в рамките на предоставените им лимити. Обратно — обектите в центровете на градовете трябва поименно да се защитават и да се доказва тяхната необходимост пред Държавния комитет за планиране и правителството. С такъв подход в планирането ще намалим натиска за капитални вложения (част от които много често остават неусвоени), ще премахнем „площадния уклон“ в местната инвестиционна политика, ще намалим както преждевременно реализираните мераци, така и осакатените народни потребности.

Разглеждайки пропуските и слабостите в отделните етапи на жилищното строителство — планиране, проектиране, строителство и поддържане на жилищния фонд, безспорно се достига до необходимостта от усъвършенстване на управлението на инвестиционния процес.

Комплексното решаване на многообразните проблеми на жилищната политика е невъзможно без създаването на единно управление отгоре до долу.

Този въпрос според мен трябва да се реши от правителството със специални структурни звена в системите на Министерството на строителството и селищното устройство и на окръжните народни съвети.

Като подкрепям оценките, изводите и насоките за решително подобряване на планирането, проектирането и строителството на съвременни жилища и жилищни комплекси, изразявам увереност, че компетентните органи ще утвърдят съответни документи с цел по-пълно и по-бързо да се задоволяват жилищните нужди на българските граждани и семейства в условията на развития социализъм.

Благодаря ви! (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Има думата народният представител Недялка Костова.

Недялка Костова: Уважаеми другарки и другари народни представители! На нашето внимание е предоставен за разглеждане подробен и обстоен доклад на др. Пенчо Кубадински за резултатите от парламентарната анкета по жилищното строителство. Поставянето на дневен ред на този жизнено важен проблем за изграждането на жилища доказва правилността на генералната априлска социална политика, постоянната грижа на нашата партия за човека. Осмисляйки

извървения път за 40 социалистически години, ние правим равностметка колко заводи, училища, детски заведения, жилища сме постронли, какво сме дали на хората, за да живеят те днес по-добре от вчера.

Изцяло споделям изнесените в доклада анализи, оценки и изводи. Те напълно важат за Старозагорски окръг.

Динамичното развитие на икономиката след историческия Априлски пленум изведе нашия окръг на едно от челните места в страната. Сега той е интензивно развиващ се индустриално-аграрен район, с водещо значение в електрониката, роботиката, енергетиката. Той предоставя за нуждите на страната 23 на сто от енергията, 62 на сто от въглищата, 45 на сто от азотните торове. В изпълнение на Декемврийската програма с ускорени темпове се развива и жилищното строителство. Ежегодно в нашия окръг се изразходват 40 млн. лв. за жилищно строителство и се предават на гражданите 3200 жилища. Само в годините след Априлския пленум са изградени 62 667 жилища. За първите три години на осмата петилетка са предадени 10 076 жилища, с 1396 над плана. До края на осмата петилетка се очаква завършването общо на 16 000 жилища — 2100 над държавния план. В настоящия момент нашият окръг разполага със 138 467 жилища, от тях 24 279 са едностайни и гарсоннери, с които не може да се реши проблемът за задоволяване нуждите на младите семейства, на които ние разчитаме за подмладяване на нацията.

Задоволяването на 1000 жители с жилища се увеличи от 261 жилища през 1975 г. на 317 през 1980 г., а в края на петилетката се очаква да достигне до 330 жилища. Средната жилищна площ на едно лице от населението нарасна от 10,5 м² за 1965 г. на 15,1 м² за 1983 г. По-сериозно е положението със средната жилищна площ на едно лице в градовете, която за настоящия момент е само 11,2 м².

Положителните резултати в жилищното строителство се дължат преди всичко на изградената мощна производствено-техническа база и на прилагането на нови технологии — едропанелно жилищно строителство, едроразмерен кофраж, пакетно-повдигани плочи, „Модул-77“, обемни клетки и др. Домостроителният комбинат в Стара Загора е обявен с постановление на Министерския съвет за еталон в страната. Старозагорските строители са лидери по прилагането на техническия прогрес в жилищното строителство. Като положителна тенденция се утвърди изграждането на жилища по стопански начин. Средногодишно по този ред се завършват 650—700 жилища. Нашият окръг е един от първите в страната по прилагане на Постановление № 32 на Министерския съвет от 1983 г. за изграждане на жилища със средства и непосредствено участие на трудовите колективи. В тази насока

е приета съвместна програма на изпълнителния комитет на окръжния народен съвет, на окръжния съвет на Българските професионални съюзи и на окръжния комитет на Отечествения фронт до края на 1986 г. С участието на строителните организации са изградени в груб строеж 766 жилища само за 1984 г.

За изпълнение на жилищното строителство в строителните организации са изградени бригади от нов тип — мощни технологични екипи с необходимите специалисти и механизация. Гордост за старозагорските строители са технологичният екип на Стоян Колев, който изгражда средно по 5,52 апартамента (на работник), на Иван Стефанов и др. Повиши се значително и натуралната производителност на един работник — от 2,2 апартамента през 1978 г. на 4,45 апартамента през 1983 г.

Новите жилищни сгради и комплекси промениха изцяло архитектурния облик на селищата в окръга. Промени се начинът на живот на гражданите. Техните потребности и изисквания растат и се променят непрекъснато. Пословична е пестеливостта на българина и желанието му да притежава собствен уютен дом.

Това налага в близките няколко години да решим някои основни задачи:

Да осигурим жилища на крайно нуждаещите се, на многодетните и младите семейства. В нашия окръг общият брой на картотекираните е 16 270, от които 5727 млади семейства, за които се направи много, но все още проблемът остава открит. Само в I, II и III група са картотекирани 5300 души. С решение на окръжната партийна конференция те трябва да получат жилища до края на 1986 г. Тази задача е изключително трудна и изисква обединяване усилията на инвеститори, строители, ведомства, на цялата общественост в окръга.

Ограничените и почти изчерпани възможности за строителство в старите квартали на градовете налага изнасянето на жилищното строителство на нови свободни терени. В Стара Загора за една година бяха изградени над 1000 жилища в новия квартал „Трите чучура — север“ на скален неизползуваем терен. На свободен терен започва и изграждането на новия квартал „Железник“ в западната част на града. В Казанлък и Чирпан също изграждаме нови квартали. Това изисква много повече капитални вложения и трудови ресурси за изграждане на техническата инфраструктура и на обектите на комплексното обществено обслужване.

Наша основна задача е с наличните номенклатури и системи да създаваме разнообразни архитектурни решения, отговарящи на специфичните природни условия за всяко селище, да подобряваме функционално вътрешния дизайн, да

създадем нормална жизнена среда в съответствие със съвременните изисквания.

Нужно е да подобрим значително качеството на жилищното строителство, като предаваме жилищата с гаранционни паспорти и удължим гаранционния срок от 18 на 24 месеца.

При решаването на тези задачи ние се сблъскваме с редица затруднения и проблеми от различен характер, за преодоляването на които от окръга полагаме усилия, но тяхното решаване ще зависи от компетентната намеса и на някои централни ведомства и органи.

Най-важният проблем е решаването на жилищното строителство по индустриален път в някои райони на окръга с повисока степен на сеизмичност, като Чирпан и Гълъбово. Номенклатурата на Домостроителния комбинат в Стара Загора не е пригодена за тези райони. Това доведе до значително изоставане на жилищното строителство в двата града, до търсене на елементи от други окръзи. Разработките на „Главпроект“ в София в тази насока все още не са приключили и внедряването им няма да стане в желаните от нас съкратени срокове.

Друг важен проблем е неосигуреното централно отопление за жилищата в Стара Загора и в останалите градове на окръга. Този въпрос е пряко свързан и с качеството на жилищата. Ограниченията в енергията налагат изграждането на много комини и ползуването на твърдо гориво, което не отговаря на изискванията за едно съвременно жилище.

Ето защо предлагам Министерството на енергийно-суровинните ресурси и корпорация „Енергетика“ да ускорят изграждането на ТЕЦ Стара Загора, на която вече е направена първата копка преди три години. Още повече, че тя ще дава технологична пара на цялата промишленост в Стара Загора. Обектът е започнат, извършени са землени работи и за 1985 г. от Министерството на енергийно-суровинните ресурси е предложен с годишна задача 2 млн. и 500 хил. лв. в рамките на капиталните вложения на корпорация „Енергетика“. Ние молим обектът да се възложи в рамките на предложените капитални вложения на ДСО „Промислено строителство“, респективно поделението на гр. Стара Загора, като през следващата година се извърши подготовка на площадката, за която ще се ангажира само механизация. Тази централа е разчетена на източномаришки въглища.

Не по-малки са затрудненията ни с качеството на строителните материали, полуконструкции и детайли, за които вече стана въпрос. На всеки от нас е ясно, че не могат да се изграждат хубави съвременни жилища с материали трето качество. Строителите са принудени да работят с некачествени стъкла, фаянс, водопроводна апаратура, мозаечни плочи и др. Основните забележки на приемателните комисии са

по качеството на дограмата. Действащият стандарт не отговаря на необходимите качествени изисквания. Неритмичната доставка също влияе отрицателно на ритъма и качеството на жилищното строителство. Две години подред се чувствува остра криза на цимент в цялата страна в най-усилените строителни сезони. Липсват лепила за фаянс, достатъчно е количеството на дълбокорелефни тапети, линолеуми, на филцова основа и др.

Недоумяваме как е възможно да липсва бял фаянс на пазара, а да се произвежда само цветен и декоративен. И този ли е пътят за благодетелствуване на производителите? Големи затруднения срещаме и при осигуряване на материали за жилищните обекти, изграждани по стопански начин, и за довършителните работи на обектите по 32-то постановление на Министерския съвет, които се извършват от трудовите колективи на стопанските организации. Стоковият фонд не обезпечавя строителни материали за тази цел. Много трудности срещат гражданите, които изграждат своите жилища по стопански начин — без необходимите материали и механизация, работа със свободно наемана работна ръка с високи надници от 30 до 40 лв.

Ограниченията в лимитите за капитални вложения, твърдата лимитна цена на 1 м² жилищна площ, липсата на единен инвеститор са основна пречка за комплексното изграждане на новите квартали.

Другарки и другари! В един такъв слънчев град като Стара Загора, с красиви нови жилищни сгради и комплекси липсва нормална жизнена среда с всичко необходимо за човека. Не са осигурени площадки за игри и занимания на децата. Не е тайна, че колите заемат тротоарите, улиците и площадите, защото не се изграждат и не се предвиждат необходимите гаражи. В новоизградения квартал „Трите чучура — север“ в Стара Загора има само едно училище, една детска градина и два временни магазина. Липсват обекти за елементарни услуги на гражданите, нормални търговски магазини, да не говорим за културни центрове и други най-належащи неща.

И две думи за стопанските предприятия „Благоустройство“ и „Комунално стопанство“. Както другаде, така и в нашия окръг ние ги изградихме по всички селищни системи. Те са разпокъсани. В някои от малките няма производствено-техническа база и специализирани кадри. Те не изпълняват своето предназначение за благоустрояване на селищата, тъй като им се възлагат несвойствени за дейността им обекти, като пречиствателни станции, довършване на промишлени обекти и др. Все още не сме направили всичко необходимо да координираме и съгласуваме доброволния труд на гражданите от новите квартали за тяхното благоустрояване, хи-

гиенизиране и озеленяване. С успех прилагаме практиката за отработването на 500 часа от новодоштите в жилищното строителство, но техният труд не се използва пълноценно.

Голямо затруднение за нас представлява ограничеността на номенклатурата на Домостроителния комбинат и някои пропуски и недостатъци в типовите разработки, като „топлинни мостове“, течове на фугите и др. Тяхното отстраняване е свързано с реконструкцията на кофражните форми, което изисква допълнителни средства и загуба на време.

Не по-малки са затрудненията ни от липсата на достатъчно работна ръка, и то квалифицирана. Във върховите моменти сме принудени да използваме строително-ремонтните групи на промишлени предприятия, на аграрно-промишлени комплекси и др., ученически, студентски бригади, бригадири и др. Но това дава отрицателно отражение върху качеството на строителните работи.

Напълно се присъединявам към извода, посочен в доклада на др. Пенчо Кубадински, че все още подценяваме въпроса за поддръжката и обновяването на наличния жилищен фонд. Ако ние в Стара Загора средногодишно усвояваме 40 млн. лв. за строителство на жилища, то използваме само 350—400 хил. лв. за обновяване на жилищния фонд, който са крайно недостатъчни.

Другарки и другари народни представители! Всички тези проблеми, затруднения и пропуски се решават и преодоляват с общите усилия и под ръководството на окръжния комитет на Българската комунистическа партия, на окръжните народни съвети, с участието на профсъюзите и Отечествения фронт. Основните и по-перспективните въпроси се разглеждат на най-високо равнище с всички участници в инвестиционния процес. На помощ се привличат специалисти от централни научни институти, търсим съдействието на Министерството на строителството и селищното устройство. Трудностите са много, те не могат да бъдат преодолявани веднага, с един замах, още тази година, а ще се решават последователно и целенасочено само тогава, когато има добра съгласуваност и решаване поетапно.

За подобряване на изграждането, поддържането и разпределението на жилищата предлагам на вниманието ви, драги другари, следните препоръки:

Преди всичко да се осигурят повече средства за закупуване на машини и механизация за строителните организации, особено за стопанските предприятия „Благоустройство“ и „Комунално стопанство“, необходими за тяхното укрепване, реконструкция и обновяване на жилищния фонд.

Да се осигуряват ритмично и с предимство за вътрешния пазар необходимите по количество, асортимент и качество строителни материали.

Да се обезпечават по планов ред чрез окръжните народни съвети строителни материали за жилищното строителство по стопански начин и съгласно 32-то постановление на Министерския съвет.

Да се направи преценка на действащия стандарт за дограмата и подобряване на производствената дейност на съответните предприятия с оглед повишаване на качеството.

Искам да уверя Централния комитет на Българската комунистическа партия и Народното събрание, че трудовете хора от Старозагорски окръг ще отдадат своите умения и енергия за изпълнението на плана и бюджета за 1985 г. и осмата петилетка, за подобряване качеството на строителството на жилища, за достойна среща на Тринадесетия конгрес на Българската комунистическа партия. (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Има думата народният представител Иван Тодоров.

Иван Тодоров: Уважаеми другарки и другари народни представители! Настоящата 1984 г. — четвъртата година на осмата петилетка, е богата на събития с изключително значение за социалистическото ни развитие. Четири от тях според мен са определящи:

Първо, това е проведената Национална партийна конференция.

Второ, тази година отпразнувахме 40-годишния юбилей на социалистическата революция.

Трето, преди по-малко от три седмици се проведе пленум на Централния комитет на партията, на който др. Тодор Живков с присъщата му прозорливост насочва погледа на целия народ към големите проблеми, които ще решаваме през следващия период. С това се сложи началото на подготовката на Тринадесетия конгрес на Българската комунистическа партия.

Четвърто, това е настоящата сесия на Народното събрание, на която ще бъдат приети планът и бюджетът на страната за 1985 г. Изслушахме с голямо внимание доклада на Комисията за парламентарна анкета по жилищното строителство, изнесен от др. Пенчо Кубадински.

Това е доклад, който буди размисъл у всички хора, защото засяга един от най-социалните, най-жизнените проблеми на всяко семейство — жилището.

Може би първото нещо, което човекът е направил за себе си със своя труд, е било жилището — макар и най-примитивно. И през цялото човешко развитие този въпрос всякога е бил актуален.

Истина е, че към проведената анкета се прояви изключителен интерес и сега хората очакват, надяват се, че ще се вземат важни решения, които ще допринесат за ускореното решаване на жилищния проблем, особено в големите градове и преди всичко в столицата.

Съгласен съм с критичния анализ, съдържащ се в доклада, с постановките, препоръките и идеите, които се предлагат за подобряване цялостния инвестиционен процес при изграждането на жилищата.

Но докладът поражда у мен двойко чувство: от една страна, гордост от постигнатото, и, от друга — тревога от състоянието на жилищния фонд. През годините на народната власт се построи действително 70 на сто от наличния жилищен фонд. Преобладаващата част от тези жилища се изградиха в годините след историческия Априлски пленум 1956 г. Признателният български народ с благодарност и надежда посрещна Декемврийската програма на партията от 1972 г., която даде нов тласък в жилищното строителство.

Без да омаловажаваме постигнатото — не е необходимо да изреждаме всичко, споменато в доклада, — тревогата идва от съществени слабости, които години наред съпътствуват изграждането на жилищата и като че ли не могат да се намерят сили за тяхното преодоляване. Тези слабости са постоянна тема в средствата за масова информация и най-често се стоварват върху главите на тези труженици, които цял живот строят жилища за хората.

Но за какво става въпрос?

Всяка година се утвърждава напрегната жилищна програма, която се приема с разбиране от трудовите колективи и често не се изпълнява.

Стремежът от Министерството на строителството и жилищното устройство да осигури ритмичност в завършването и предаването на жилищата по тримесечия по много причини не се осъществява. И тази година по-голямата част от жилищата — 50 — 60 на сто, се завършват и предават през четвъртото тримесечие на годината — най-неблагоприятния сезон за довършителните работи. А би могло да се помисли отчитането на жилищата да се извършва примерно към 31 октомври — най-благоприятен сезон за довършителните работи. Тогава навярно ще се подобри много по-бързо и качеството както на строително-монтажните работи, така и на жилищата като цяло. Експеримент може да се направи примерно в София и в някои строително-монтажни комбинати.

Не може да не се тревожим, че често се предават завършени жилищни блокове, без да е изградена инженерна и социална инфраструктура — и отново упреците са главно към строителите.

Не ни удовлетворяват темповете на подобряване качеството на жилищното строителство. Те не съответствуват на изискванията на Националната партийна конференция.

Разработените програми за подобряване качеството на всички равнища, организираният обществен контрол и подемите инициативи от трудовите колективи за работа с гаранционен паспорт все още не осигуряват искания прелом. Не е налице навсякъде и необходимата трудова и технологична дисциплина както на работниците, така и на бригадирите и техническите ръководители. Зачестилите икономически санкции понякога дават обратен резултат.

В стремежа масово да се изградят бригади от нов тип и да се приведат на бригадна стопанска сметка се допуска формализъм, не се извършва задълбочена предварителна подготовка и не се създават такива трудови колективи, които да поемат функциите си на стопани на обекта.

Не се използват в достатъчна степен и възможностите, които предоставя Постановление № 32 на Министерския съвет и на Централния съвет на Българските професионални съюзи за по-активно участие на трудовите колективи от другите отрасли за ускорено решаване на жилищния проблем.

Има още много какво да се направи сред самите трудови колективи, за да се повишат ефективността и качеството на жилищното строителство.

Но дали това е достатъчно? Дали само това са причините за констатираните сериозни слабости, отразени в доклада на Комисията за парламентарна анкета? Ще се опитам да се спра на някои от тези въпроси.

Инвестиционният процес и в жилищното строителство започва с планирането. Ще се приложи ли в нашата страна изискването за планиране комплексното изграждане на зоните за живеене? Докога ще изграждаме само жилищни блокове без цялостно изградена инженерна и социална инфраструктура?

Наистина често натискът е много голям да се получи ключът от новото жилище, но още на следващия ден новодоштите се сблъскват с последиците от нарушеното комплексно изграждане на зоните за живеене.

Теоретично всичко е изяснено — главните проектанти на жилищните комплекси обикновено при проектирането се стараят да осигуряват комплексно изграждане на зоните за живеене. Липсва обаче правилното разпределение на инвестициите. Нужно е компетентните държавни органи да решат незабавно този въпрос. Ако е необходимо, да се задържи или на някои места намали жилищното строителство, но да се изгражда цялостно. Малките апартаменти и гарсоньерите младите хора също не желаят да приемат.

Смятам, че е целесъобразно да се помисли да се увеличи малко повече държавното строителство, за да може съветите да решават някои социални въпроси и особено за младите семейства.

Ако се търси челен опит, може да се приложи опитът на гр. Москва при изграждането на новия жилищен комплекс „Крилатское“. Предаването „под ключ“ се прилага не за отделния жилищен блок, а за целия жилищен район.

Как домостроителите в София ще изградят новите комплекси „Обеля“ и „Дружба-2“, когато започват високото строителство в голи места, без никакви инженерни комуникации? Какви условия за живеене ще създадат на тези хора?

Важно условие за ритмичното изпълнение на жилищната програма е наличието на добра материално-техническа база. Наистина през последните години се направи много в тази насока. Но все едно, длъжни сме да оценим, че наличната база не съответствува на темповете и изискванията на техническия прогрес в строителството и в частност в жилищното строителство. Става дума главно за активните производствени фондове, за строителната техника, за технологичния автотранспорт, за малката механизация и инструменталната екипировка.

Плановете, които се утвърждават от редица строително-монтажни комбинати, са много по-големи от определените лимити, често извънпланови, без да са съобразени с капацитетните възможности и ресурси, което води до разширяване фронта на незавършеното строителство. А когато не се изпълнява планът, санкциите се понасят от строителните колективи. Народът много мъдро казва: „Не може кокошка да снася паче яйце“.

Строителството не е проста работа, не е файтонджийски кон, само да се плющи с камшика и да се вика: „Давай, давай напред!“ То е преди всичко организация и работа с хората.

Тревожното е, че през осмата петилетка редица строително-монтажни комбинати не постигат особен ръст за строително-монтажните работи и могат да станат задръжка за развитието на окръжите през следващия период.

Не мога да отмина един голям проблем, който стои открит — поддържането и ремонта на жилищния фонд. Този въпрос беше обстойно обсъждан в Комисията за народните съвети към Народното събрание. Битово-комуналните стопанства към окръжните народни съвети са една засега наистина нещастна организация, на която не се осигуряват нито достатъчно материали, нито механизация, изпълняват несвойствени задачи, строят нови обекти, а само 5—6 процента от плана се предвиждат за ремонтна дейност. Дребните повреди, които не се отстраняват своевременно, стават аварийни.

Този вид услуги създават наистина недоволство сред гражданите. В това отношение заслужава да се изучи опитът на Германската демократична република и на Чехословакия.

Наред с високите претенции към строителите те от своя страна също имат право на сериозни изисквания към някои министерства и други ведомства. Много бавно се обновява машинният парк на строителите. Не достигат монтажните кранове, много от тях са амортизирани и се ползват с много голям риск. Държавното строително обединение „Строителна техника“ системно не удовлетворява нуждите на строителите. Не се осигуряват необходимите резервни части. Не се произвежда лека строителна механизация и инструменти за довършителните работи, а не се прави достатъчно и внос. Затова все още е много голям обемът на ръчните процеси в строителството и трудно може да се елиминира субективният фактор в борбата за високо качество.

Правилно е предложението в доклада да се създаде машиностроителен комбинат или стопанско обединение към строителството. Животът властно налага това и не бива повече да се отлага.

Хроничният глад за цимент, инертни материали, тухли, керемиди пречи за нормалната организация на труда. Мерките, които набеляза Министерството на строителството и селищното устройство, и особено разработеният инженерен проект за деветата петилетка ще допринесат за преодоляване на това затруднение. Не търпи отлагане обаче положението с базата в столицата, която по всички системи може да осигури годишно 12 — 14 хиляди жилища, а както е известно, през следващите години трябва да се достигне около 20 хиляди. В разработките, които се правят сега за столицата, се предвижда през следващата петилетка да се построят 90 — 100 хиляди апартамента и обекти за комплексно обществено обслужване. Не искам да повтарям този въпрос, който разви вече др. Кубадински.

През тази година именно не се изградиха нулевите цикли в столицата за повече от 1400 апартамента, а с това се създаде напрежение в монтажната дейност на домостроителните комбинати. Необходимо е Столичният народен съвет да вземе съответните мерки за осигуряване на градоустройствените решения и проектосметните документации за новите райони и обекти. Проектантските институти в столицата може да се ангажират в проектирането и решаването на тези проблеми за столицата.

Заедно с това необходимите финансови средства за реконструкция, модернизация и разширение на производствено-техническата база на столичното строителство следва да се осигурят, защото в противен случай привличането на окръзите за оказване на помощ в изграждането на обектите от ком-

плексното обществено обслужване ще се окаже неефективно. А първите стъпки трябва да бъдат много добре организирани.

Сериозни са претенциите към министерствата на химическата промишленост, на горите и горската промишленост, на производството и търговията с потребителски стоки, на енергийно-суровинните ресурси и други. Техните доставки са от особено значение за качеството на довършителните работи.

Тук се каза, но лошото качество на дограмата, на тапетите, на мокетите, на санитарния фаянс, на гипса, неустойчивите бои за оцветяване на фасадите и др. са сериозен проблем за рязкото повишаване качеството на готовите жилища.

Справедливо е недоволството на опитните майстори-качественици, които често ни упрекуват и направо ни ругаят, че с лошокачествени материали не може да се дават жилища с високо качество.

Важен проблем за гарантиране ритмичното изпълнение на жилищната програма е кадровата осигуреност. Позволявам си да кажа няколко думи по този проблем, защото според мен той има изключително значение.

Не е тайна, че в годините на нашето социалистическо развитие в страната се създадоха редица нови отрасли на народното стопанство, в които техническият прогрес намери най-пълно проявление. Всички се радваме на съвременното машиностроене, на електрониката — наша гордост, на химията. Широкото прилагане на механизацията и автоматизацията в производствените процеси ги направи особено привлекателни за подрастващото поколение. За съжаление в строителното производство трудно могат да се осъществят такива генерални мероприятия и като се прибавят и условията на работа — открита площадка, студ, пек и др., става ясно защо професията на строителите не е така привлекателна.

Министерството на строителството и селищното устройство провежда редица мероприятия за максимална индустриализация на строителното производство и стремеж за превръщането на строителната площадка в монтажна. Но все едно трудностите си остават!

Строителството не може да стане като цех на машиностроителен завод. Според мен работата по професионално ориентиране на младите още от училищната скамейка и в семейството не се води насочено и към някои други професии. Особено ние сме станали като плашило: „Учи се добре, иначе ще станеш строител“!

А всичко, каквото виждаме, което е около нас и над нас, са го построили строителите. Нашата професия е тежка, но е престижна, обществено необходима. Без нея не може. Затова и съвместната работа с Комсомола, със Съюза на бъл-

гарските учители, с Министерството на народната просвета трябва да се постави на много по-здрави основи.

Смятам за необосновано сериозното изоставане на средната работна заплата на строителите особено в някои видове на жилищното строителство в сравнение с другите отрасли. Аз нямам предвид онези набедени строители-печалбари, които нямат нищо общо с кадровите строителни работници. Тъкмо те с необоснованото си възнаграждение по разни пътища стават причина за внасяне на смут в редовите кадрови бригади и за възникване на прояви на нарушаване на трудовата и финансовата дисциплина.

Получава се и такъв парадокс: при изграждане на жилищата към националните промишлени обекти се заплащат допълнителни стимули. На една и съща строителна площадка, когато жилищата са по генералната сметка на обекта, на работниците се дават стимули, а за жилищата, които се изграждат за същите хора, но са в сметката на строително-монтажния комбинат, те не получават стимули. И ние се чудим какво да обясняваме на работниците за тази аномалия.

Заслужава внимание стимулирането и на проектантите на жилищни сгради. Сега ценниците стимулират проектирането на уникалните обекти, защото там има много по-високи хонорари. Всички големи награди, които сме раздавали досега, са изключително за уникалните обекти, а за индустриалното строителство те не се забелязват.

А какво по-благородно от това да вложиш знание, талант и творчество за проектиране на съвременни жилищни комплекси и отделни жилищни сгради, които в най-пълна степен да отговарят на изискванията на всеотдайна развитата личност на зрялото социалистическо общество?

Другарки и другари! За мен тази сесия на Народното събрание е една голяма равностметка на цяло поколение строители, които започнаха от бригадирските години и досега са по строителните обекти. Извървеният път е една голяма школа на умъдряване, на натрупване на опит. Партията всякога и при всички обстоятелства е отделяла голямо внимание преди всичко на хората от площадките, защото това дело е в техни ръце и затова те са се отблагодарявали със своя всеотдаен денонощен труд.

Искам да споделя следното по този въпрос.

Когато излезе навремето постановлението на Централния комитет на партията и на Министерския съвет за ускорено изграждане на Химкомбината и ТЕЦ-3 в Димитровград в началото на първата петилетка, дойде работна група начело с д-р. Тодор Живков, с когото бяха Милко Балев, Пенчо Кубадински, Митко Григоров, Стоян Гюров, Георги Павлов и още някои другари, и повече от десетина дена бяха сред ра-

ботниците по обектите, в общежитията, по събрания, водиха много срещи и разговори и тогава излязоха решенията на Политбюро за партийно-политическата и партийно-организационната работа на обекта. Хората знаеха какво се готви, те бяха съпричастни. За мен този подход всякога е бил пример и образец. И те се изпълняваха с цената на всичко. Други решения по този въпрос не последваха. Прави се проверка как се изпълняват — ето това е пример и образец.

Когато бях изпратен на комплекса „Марица-изток“ и на Кремиковци указанието лично на др. Тодор Живков беше кратко и ясно — да се пренесе димитровградското, т. е. да се работи с хората. Животът потвърди и всякога ще потвърждава тази истина.

Заслужава сега да се помисли да се намалят многото решения и мероприятия, които често пъти се повтарят. Нека да са по-малко, но да са по-реални, да се изпълняват и най-важното да стават достойни на хората. Дошло е като че ли време да се подемe почин за икономии на думи и общи приказки, а да има повече дела и резултати.

Другарки и другари народни представители! Това са въпросите, които поставям на вашето внимание. Както се вижда, проблемите са остри, комплексни, по тях се говори на висок тон и с възмущение. Другояче не може и да бъде.

Всички вие можете да бъдете уверени, че българските строители, софийските строители, чийто избраник съм, потомците на Уста Кольо Фичето, ще намерят сили, като се опират на достиженията на научно-техническия прогрес, на натрупания опит по социалистическата организация на труда и бригадния акорд, да изпълнят с чест решенията, които ще утвърди настоящата сесия на Народното събрание.

Благодаря ви за вниманието. (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Има думата др. Рада Тодорова.

Рада Тодорова: Другарки и другари народни представители! Аз съм напълно съгласна с анализа и изводите, които се правят в доклада на парламентарната комисия. Но, струва ми се, че това трябваше да стане поне две години по-рано. През тези години вече много нещо се построи, назад не можем да се върнем. Констатираните слабости не могат да бъдат поправени.

Аз искам да се спра на един въпрос, който е засегнат в доклада — въпроса за държавното жилищно строителство и строителството от предприятията. Този въпрос е засегнат в доклада, но на мен ми се струва, че той има много голямо значение. Не става въпрос за лично самочувствие, дали жилището му е собствено или не е собствено, човек повече се

интересува при какви условия живее. Ако наистина се строят повече държавни жилища, според възможностите на държавата, градските народни съвети ще оперират по-рационално с раздаването на жилищния фонд. А като си станал собственик, вече не могат да те преместят. И пет души да сте били, и двама души да останете, един да остане, в края на краищата ще му търсят колая наследниците как да го оползотворят. В такъв случай обаче не може да се оползотвори рационално. А ако жилищният фонд е държавен, има възможност да става разместване. Имам приятелки в Москва, които в продължение на 5 години се местят 3 пъти според това, как се разширява или намалява броят на семейството. От помалки жилища могат да отидат в по-големи и, обратно, според нуждите на семейството в момента.

У нас не е помислено, както трябва, за старите хора. Семействата се разкъсват на млади и стари. Когато се дава жилище, започва да се мисли как и къде ще настанят старите. И старите стават нежелани в семейството. У нас имаше хубава патриархална традиция младите да живеят със старите. Старите са необходими и при болести, и при отглеждане и възпитание на децата и т. н. А сега всички гледат да се делят, делят се младите от старите. Строят се старчески домове, немалко е направено. Но не дай бог да си в старчески дом. Какво изпитват старите в тези домове? Разбира се, по неволя живеят там, няма какво да правят. Но друго е, когато човек си е в семейството. За това и у нас има такова голямо желание кухните да са по-големи, защото в тях слагат едно легло и обикновено в него настаняват да спи майката или свекървата. А като са малки кухните, и това не могат да сторят.

По въпроса за гарсоньерите. Смятам, че може да се проектира така, че гарсоньери да се правят съобразно броя на по-големите жилища в един блок. Така ще се даде възможност на основната част на семейството да се даде по-големият апартамент, а на старите да се даде гарсоньерата. Така те ще са по-близо до своите. А сега се случва така, че някой умрял, а близките не могат да се научат своевременно, защото живеят на другия край на София в някоя гарсоньера.

Освен това не бива гарсоньерите да се продават. Защото, който купува гарсоньера, ако е по-възрастен, си мисли, че ще я остави в наследство. Защо му е да купува гарсоньера, която няма да е годна да остави в наследство? Порано с покойния Димо Дичев разговаряхме по този въпрос. На активните борци са раздали много гарсоньери, но при условие, че ще ги купят. Така, когато те починат, не могат да настанят други да живеят в тях. Това искам да кажа по отношение разпределението на квартирите.

За качеството на строителните материали няма да говоря. Този въпрос беше засегнат тук. Качеството на материалите е под всякаква критика. Още на втората година вратите започваме да ги затваряме с райбери, защото дръжките се чупят. Все смятаме, че западното е най-добро, били сме го взели с лиценз. По-рано аз разговарях с др. Стойлов. Попитах го защо е въведено това производство? Той казва, че е по лиценз от запад. Дръжките на прозорците ги правят от пластмаса. И те се чупят още на първата и на втората година. Иди отвори сега прозореца. Прозорците стоят неизмити. Толкова ли много желязо се спестява? По-добре би било дръжките на прозорците да се правят от желязо, а не от пластмаса, защото се чупят.

Искам да поставя друг въпрос, който не е засегнат в доклада. Става дума за качеството на асансьорите. Те създават големи трудности на живеещите във високите блокове. Необходимо е да се положат сериозни усилия, за да се подобри качеството на асансьорите. Страдат особено много по-възрастните хора, които живеят на високите етаж и им се налага да слизат и да се качват непрекъснато.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Има думата народният представител проф. Михаил Геновски.

Михаил Геновски: Другарки и другари народни представители! Предлагам в точка 3 на проекторешението след изреча „Научно-техническите съюзи“ да се добави: „Съюзът на научните работници“.

Съображенията ми са следните. Съюзът на научните работници е най-авторитетната обществена организация на нашия научен потенциал. През м. август т. г. др. Тодор Живков проведе среща с актива на Съюза на научните работници, на която отбеляза редица задачи, адресира редица препоръки към този съюз, който обединява около 7000 научни работници. Във всеки град, където има научен институт или висше учебно заведение, има клон. Всички научни дружества са колективни членове на съюза. Председателят на Българската академия на науките например е в челните редици на ръководството на този съюз. В духа на това, което препоръчва др. Тодор Живков, би трябвало Съюзът на научните работници като обществена организация, наред с другите изброени обществени организации, да поеме своя товар, както е казано, за активно участие в решаването на жилищните проблеми.

Председател Станко Тодоров: Има думата Росица Константинова.

Росица Константинова: Другарки и другари народни представители! Досега не се изказа представител на младото поколение по доклада. Ето защо вземам думата, за да изкажа няколко думи на благодарност към нашето правителство във връзка с решенията, които се вземат за задоволяване нуждите на младите новобрачни семейства. Аз съм един от примерите. Мога да кажа, че действително в последните 5—6 години много млади семейства разрешиха жилищния си проблем. Обаче има едно „обаче“. Незадоволителна е площта, която им се дава. С тези гарсонieri и боксонieri те се мъчат в края на краищата. Мога да кажа това, защото и аз живея в такава гарсонiera и съм изпитала на собствен гръб какво означава да живееш на такава площ с четиричленно семейство. Това е мъчение, макар че ние самите сме го искали и сме го извоювали.

Бих искала да направя една препоръка. В решението, което сега приемаме, да се включи и следното: младите новобрачни семейства, които имат ненапълно задоволени жилищни нужди, т. е. живеят в гарсонieri, а се нуждаят от разширяване, да не се изключват от списъците на съветите. По принцип те не се изключват, но на практика завинаги остават в тях, ако не завинаги, то поне, докато остаряят. А тогава вече не са им необходими разширения.

Искам да взема отношение и по доклада на др. Кубадински. Той каза, че от окръзите трябва да се помага на София, за да се решат жилищните нужди на софиянци. Макар че съм от Пловдивски окръг, не искам това да тълкувате като някакво пренебрежение към софийските млади семейства или въобще към нуждаещите се от жилища, но все пак с малко болка възприемам този призив, защото съм потърпевша. Може би това ще предизвика закъснение на удовлетворяването на жилищните нужди на провинциалистите за сметка на софиянци.

Благодаря. (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Има ли други желаещи да се изкажат? — Няма.

Предлагам да пристъпим към обсъждане на проекторешението.

Искам да ви уведомя, че постъпи писмено предложение по проекта за решение от народния представител Владимир Калайджиев, което ще ви прочета.

Другарят Калайджиев предлага проектът за решение да се допълни с нова точка със следното съдържание:

„Възлага на Комисията по социалната политика и на Комисията за народните съвети да упражняват системен контрол и редовно да информират Народното събрание по из-

пълнение на настоящото решение. Горната точка да бъде № 3, а точка 3 от проекта за решение да стане точка 4“.

Мисля, че можем да се съгласим с това предложение.

Тодор Живков: Можем да се съгласим, ако смятаме, че нашето правителство не е авторитетно в България и не може да упражнява функциите, които му се възлагат с това решение. Тези функции се възлагат на правителството и единствено то може да ги реши (*оживление в залата*).

Председател Станко Тодоров: Народният представител Владимир Калайджиев поддържа ли предложението си?

Владимир Калайджиев: Смятам, че така, както е съставно проекторешението, то е недостатъчно конкретно, доста неясно, това ме смущава и бих искал да прибавя още нещо, което да обяви пред народа, че нашият парламент ще проявява и по-нататък системни грижи по този толкова важен социален проблем. Това е грижа не само на правителството, но и на Народното събрание...

Тодор Живков: Най-напред въпросът е конституционен. Внесете предложение да изменим Конституцията и тогава можем да обсъждаме и такъв въпрос.

Владимир Калайджиев: Ако въпросът наистина засяга Конституцията, разбира се, че не съм против Конституцията.

Тодор Живков: Въпросът се състои в това, че съгласно това предложение се възлага на правителството да проведе тези мероприятия. Така ли е?

Председател Станко Тодоров: Да.

Тодор Живков: На кой друг орган може да се възложи тази задача? Вие искате да се възложи това на Вашия съвет, но той в никакъв случай не може да замени правителството.

Владимир Калайджиев. Аз не предлагам съвета, а комисиите към Народното събрание (*оживление в залата*).

Председател Станко Тодоров: Другари, въпросът се изясни. Другарят Желязко Колев иска да допълни още нещо.

Желязко Колев: Съгласно нашата Конституция Министерският съвет е подотчетен само на Народното събрание. Следователно постоянните комисии не могат да контролират дейността на Министерския съвет. Аз съм съгласен с това,

че трябва да има контрол, но контролът трябва да бъде адресиран към Министерския съвет, който, да кажем, след известно време да отчете пред Народното събрание как се изпълнява това решение.

Председател Станко Тодоров: След тези пояснения аз смятам, че др. Калайджиев си оттегля предложението (*оживление в залата*).

Тодор Живков: На др. Геновски е правилно предложението.

Председател Станко Тодоров: Освен това народният представител Михаил Геновски направи предложение да се добави към точка 3 „и Съюза на научните работници“.

Мисля, че може да се съгласим да се включи към проекта за решение предложението на народния представител Михаил Геновски.

Моля народните представители, които са съгласни с раздадения проект за решение с допълнението, което предложи народният представител Михаил Геновски, да гласуват.

Против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Решението е прието единодушно.

(Приложение № 4, II)

Преминаваме към второ разглеждане на законопроекта за утвърждаване на нормативните укази, издадени от Държавния съвет на Народна република България за времето от 31 май до 2 ноември т. г.

Има думата докладчикът на Законодателната комисия народният представител Данаил Главинов.

Данаил Главинов: Уважаеми другарки и другари народни представители, по законопроекта за утвърждаване на нормативните укази постъпиха допълнителни предложения от Министерството на народната отбрана и от народните представители Димитър Попов и Петър Петров, които се отнасят до изменение и допълнение на Указ № 3407 за уреждане на редовната военна служба на младежи, които се подготвят по особено необходими за икономиката специалности. Предложенията се свеждат до следното:

1. За прилагането на чл. 1 от указа е необходимо да бъде издадена наредба и да се проведе съответна предварителна подготовка. Ведомствата, натоварени с изпълнението на указа, нямат необходимата готовност през 1984 г. за неговото прилагане по отношение на студентите от висшите учебни заведения по посочените в указа специалности.

Поради това се предлага да се признае за изслужена редовната военна служба на студентите, приети по съответния ред в специалностите „електроника и автоматика“ и „биотехнология“ през периода 1985—1990 г. вместо през 1984—1990 г.

2. Да се признае за изслужена редовната военна служба при условията, посочени в указа, вместо на завършилите Техникума по корабостроене и корабоплаване във Варна — специалностите Корабостроене и Корабни машини и механизми, на завършилите Средното професионално техническо училище по корабостроене във Варна. Освен това да се признае за изслужена редовната военна служба и на завършилите при условията, посочени в указа, Средното професионално техническо училище по речно корабостроене и корабоплаване в Русе по корабостроителните специалности.

Именно в средните професионални технически училища по корабостроене във Варна и Русе, както и в Бургас, се подготвят основните изпълнителски корабостроителни кадри — квалифицирани работници, за неотложните нужди на корабостроителните ни заводи и за цялата корабостроителна промишленост.

Законодателната комисия обсъди и прие за целесъобразни направените допълнения и предлага да бъде приет законопроектът за утвърждаване на нормативните укази, издадени от Държавния съвет на Народна република България за времето от 31 май до 2 ноември 1984г., като към точка 9 се добави следният текст:

„като в него се правят следните изменения и допълнения:

а) в чл. 1, ал. 1 думите „през периода 1984—1990 г.“ се заменят с „през периода 1985—1990 г.“;

б) в чл. 2 думите „както и Техникума по корабостроене и корабоплаване във Варна по специалностите Корабостроене и Корабни машини и механизми“ се заменят с думите „Средното професионално техническо училище по корабостроене във Варна, както и Средното професионално техническо училище по речно корабостроене и корабоплаване в Русе по корабостроителните специалности“.

Председател Станко Тодоров: Другари, чухте предложенията, които прави Законодателната комисия за допълнение на законопроекта.

Моля народните представители, които приемат законопроекта за утвърждаване на нормативните укази с предложените от Законодателната комисия изменения и допълнения, да гласуват.

Има ли против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Законът за утвърждаване на нормативните укази се приема единодушно.

(Текстът на закона — приложение № 1, II)

Преминаваме към второ разглеждане на законопроектите за единния план за социално-икономическото развитие и за държавния бюджет на Народна република България за 1985 г.

Има думата, за да изложи предложенията на постоянните комисии председателят на Комисията по общественоекономическото развитие Кирил Зарев.

Кирил Зарев: Другарки и другари народни представители! Комисията по общественоекономическото развитие, Законодателната комисия и ръководствата на другите постоянни комисии обсъдиха допълнителните предложения, направени при обсъжданията на законопроектите от комисии и от отделни народни представители, и предлагат да бъдат приети следните:

По законопроекта за единния план за социално-икономическото развитие на Народна република България през 1985 г.

Към чл. 3 да се добави следната нова ал. 2:

„(2) Министерският съвет да включи в списъка на строящите се през 1985 г. обекти и обектите, предложени от постоянните комисии и народните представители при обсъждането на плана, които са приети за необходими от Комисията по общественоекономическото развитие, Законодателната комисия и другите постоянни комисии на Народното събрание.“

Съображения. Комисията по общественоекономическото развитие, Законодателната комисия и останалите постоянни комисии приеха да бъдат включени допълнително в плана за 1985 г. някои крайно належащи обекти от местно значение. За да бъде осъществено това, е необходимо Министерският съвет да осигури тяхното включване в списъка на обектите, които ще се строят през годината.

В чл. 4 след думите „на Централния съвет на Научно-техническите съюзи“ да се добави „на Президиума на Съюза на научните работници“.

Съображения. При осъществяване на икономическата и научно-техническата политика на съвременния етап е необходимо да се използва целият научен потенциал на страната. На това обърна внимание и др. Тодор Живков на срещата на Политбюро и Секретариата на Централния комитет на Българската комунистическа партия с актива на Научно-техническите съюзи и Съюза на научните работници в Бълга-

рия. С предлаганото допълнение ролята на Съюза на научните работници намира израз и в закона.

По законопроекта за държавния бюджет на Народна република България за 1985 г.

Във връзка с увеличаване на капиталните вложения да се внесат съответни изменения в чл. 5 на Закона за държавния бюджет на Народна република България за 1985 г., като цифрите на сборните бюджети на народните съвети по окръзи се установяват, както следва:

(в млн. лв.)

Окръзи	По приходите и разходите на сума
1. Благоевград	141,4
2. Бургас	185,3
3. Варна	189,7
4. Велико Търново	135,4
5. Видин	72,7
6. Враца	98,4
7. Габрово	86,2
8. Кърджали	123,5
9. Кюстендил	88,5
10. Ловеч	83,1
11. Михайловград	87,4
12. Пазарджик	115,7
13. Перник	84,2
14. Плевен	121,5
15. Пловдив	251,2
16. Разград	85,3
17. Русе	112,4
18. Силистра	75,6
19. Сливен	105,4
20. Смолян	97,7
21. Столичния народен съвет	621,8
22. София-окръг	127,8
23. Стара Загора	155,1
24. Толбухин	101,1
25. Търговище	80,2
26. Хасково	123,2
27. Шумен	99,5
28. Ямбол	91,6

Всичко: 3740,9

Председател Станко Тодоров: Председателят на Държавния комитет за планиране съгласен ли е с направените предложения?

Станиш Бонев: Да, съгласен съм.

Председател Станко Тодоров: Министърът на финансите съгласен ли е с предложенията?

Белчо Белчев: Да.

Председател Станко Тодоров: Пристъпваме към второ гласуване.

Моля народните представители, които са съгласни да бъде приет законопроектът за единния план с предложените от постоянните комисии изменения, да гласуват.

Има ли против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Законът за единния план за социално-икономическото развитие на Народна република България през 1985 г. се приема единодушно. (*Ръкопляскания*)

(Текстът на закона — приложение № 2, II)

Поставям на второ гласуване законопроекта за държавния бюджет на Народна република България за 1985 г.

Моля народните представители, които приемат законопроекта с предложените от комисията изменения, да гласуват.

Има ли против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Законът за държавния бюджет на Народна република България за 1985 г. се приема единодушно. (*Ръкопляскания*)

(Текстът на закона — приложение № 3, II)

Преминваме към разглеждане на следващата точка от дневния ред:

Информация за международната дейност на Народното събрание през 1984 г.

Информацията е раздадена на народните представители и те са се запознали с нея.

Желае ли кой да вземе отношение по информацията? — Няма желаещи.

Пристъпваме към гласуване.

Моля народните представители, които одобряват информацията за дейността на Народното събрание през 1984 г., да вдигнат ръка.

Има ли против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Информацията се приема единодушно.

(Приложение № 5)

Преминаваме към разглеждане на последната точка от дневния ред:

Приемане план за работата на Народното събрание през 1985 г.

Проектопланът ви е раздаден.

Има ли бележки по него? — Няма.

Моля народните представители, които приемат предложения проектоплан за работата на Народното събрание през следващата година, да гласуват.

Против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Планът се приема единодушно.

(Приложение №6)

Другарки и другари народни представители! Дневният ред на петнадесетата сесия на Народното събрание е изчерпан, завършва нашата двудневна, напрегната работа. Тя беше предшествувана от усилията на плановете органи и на постоянните комисии за подготовка на актове, които отразяват вярно изискванията на живота и потребностите на народа, с чието доверие заседаваме в тази зала.

Изпълнихме едно присъщо на социалистическия парламент основно задължение — приехме Закона за единния план за социално-икономическото развитие за 1985 г. Създават се условия и предпоставки да продължи възходът на страната ни и да се изпълни приетият от Народното събрание Закон за социално-икономическото развитие през осмата петилетка.

Планът за 1985 г. отразява партийните постановки и указанията на другаря Тодор Живков да се ускорят прогресивните структурни изменения и динамичното развитие на икономиката, да се внедрява научно-техническият прогрес, да се задълбочава участието на България в международното разделение на труда, икономиката ни да завоюва с високо качество и ефективност нови технологии и пазарни позиции. Ще се осъществяват важни социални начинания, ще растат реалните доходи на населението. С бюджета се осигурява финансирането на народното стопанство и по-добро задоволяване на социално-културните потребности на обществото.

Уважаеми народни представители, с утвърждаването на законите за плана и бюджета започва напрегната работа по изпълнението на плана за последната година от осмата петилетка.

Предстои в близко време трудовите колективи да приемат насрещните планове. Необходимо е да окажем съдействие на предприятията и на стопанските организации в избирателните си райони да отделят най-голямо внимание на въпро-

сите, свързани с повишаване на обществената производителност на труда; по-ефективно да се използват суровините, материалите, горивата и енергията; да се изпълняват програмите за по-добро качество на продукцията и по-добро снабдяване на пазара съобразно сезона с търсени от населението стоки и услуги.

Това, че обсъдихме жилищното строителство по доклад на Комисията за парламентарна анкета, е важно както за обогатяването на дейността на парламента, така и за по-нататъшното решаване на този първостепенен социален проблем. Въз основа на направените тук важни изводи и конкретни предложения правителството ще трябва да обсъди и приеме надлежни действени мерки. Народното събрание ще изисква от институциите и организациите, отговорни за жилищното строителство, по-голяма активност, точно спазване на принципите на социалистическата справедливост, отразени в нормативните актове, повече грижи да се опазва и уможвава жилищният фонд.

Предстои ни година на творческо напрежение, за да придадем завършен израз на изпълнението на решенията на Дванадесетия партиен конгрес и да обогатим нашата правна система с нови основни закони — Семейен кодекс и Кодекс на труда.

Много ще трябва да направим, за да превърнем постоянните комисии в творчески институции, които разработват важни проблеми на нашето общество и осъществяват добър контрол над органите за управление.

И тъй като, другарки и другари народни представители, това е последната за тази година сесия, нека си пожелаем на нас и на нашите избиратели новата година да бъде мирна и честита!

Закривам петнадесетата сесия на Народното събрание!
(Ръкопляскания)

(Закрита в 17 ч. и 25 м.)

Председател: **Ст. Тодоров**